

OĞUZ ATAY • Eylembilim

İletişim Yayınları 496 • Oğuz Atay Bütün Eserleri Dizisi 7

ISBN-13: 978-975-470-699-4

© 1998 İletişim Yayıncılık A. Ş. (1. Basım)

1-21. BASKI 1998-2017, İstanbul

22. BASKI 2018, İstanbul

KAPAK Ümit Kıvanç

KAPAK FOTOĞRAFI Ara Güler

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Fatih M. Öztan - Nihat Tuna

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 22749

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul

Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 11935

Mahmutbey Mahallesi, Deve Kaldırım Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

OĞUZ ATAY

Eylembilim

OĞUZ ATAYA
EYLEMBİLİM'LE İLGİLİ MEKTUP

Sevgili OĞuz.

Tamamlayamadan bıraktığın *Eylembilim*'in kayıp bölümü de sonunda bulundu. Yayınevi de, sevgili kızın Özge de benden bir sunuş yazısı, daha doğrusu senin her zaman acımasızca dalga geçtiğin bir “önsöz” yazmamı istediler. Bu günahı daha önce *Tehlikeli Oyunlar*'ın ikinci basımı için de işlemiştim. Bir kere olan olmuştu. Şimdi bu sunuş yazısını sana bir mektup biçiminde yazarak bir çeşit günah çıkarmak, suçumu az da olsa hafifletmek istiyorum.

Bu işi yaparken kendimi biraz *Eylembilim*'in kahramanı Profesör Server Gözbudak'ın notlarını “takdim eden” Avukat Dilâver Kalas gibi hissetmiyor da değilim. Çünkü senin hemen hemen bütün yazdıklarında okurunu hem kendinle, hem de yarattığın kişilerle bir çeşit özdeşlik kurma eğilimine yönelten bir özellik bulmuşumdur. Biz okurların senin romanlarını, öy-

külerini okurken ya da oyununu seyrederken, Tehlikeli Oyunlarla Yaşayanlar'a dönüşürüz elimizde olmadan. Birden Shakespeare'in, "Bir sahnedir bütün dünya; bütün erkekler ve kadınlar da birer oyuncu," sözleri gelir aklımıza. *Eylembilim*'i öykünün kahramanı Server Gözbudak'ın bir çeşit "Hatırat"ı olarak tanımlayan Dilâver Kavas'ın da belirttiği gibi, Server'in kendisinden bazen birinci tekil şahıs, bazen üçüncü tekil şahıs gibi söz etmesi, kendisini değişik kişilerin ağzından konuşturması anlatıma dramatik bir nitelik de kazandırıyor. Böylece matematiği ve bu alandaki profesörlüğünü son derece ciddiye alan bu bilim adamı, dolaylı bir biçimde küçük burjuva aydın kimliğiyle de alay etmiş oluyor. Bu da senin ironiye ağırlık veren genel tutumunun ve anlatımının doğal bir sonucu kuşkusuz.

Eylembilim'de ironi öykünün başlığından başlıyor. Anlattığın olaylar 12 Mart öncesi, ülkede yaşanan öğrenci çatışmaları, üniversitedeki işgaller ve forumlar, özellikle de bu olaylar karşısında birtakım öğretim üyelerinin, yani bilim adamlarının tutum ve davranışları. Eyleme girişmeye kararlı öğrenciler ve eyleme girişip girişmeme konusunda ikircikli öğretim üyeleri. "Ne Yapmalı?" ve "Nasıl Yapmalı?" gibi can alıcı soruların gündeme geldiği, fakat eylemciler tarafından bile yeterince derinlemesine irdelenmediği bir dönem.

İşte böyle bir ortamda karşımıza çıkıyor Profesör Server Gözbudak. Önce kendini tanıtıyor ürkek bir içtenlikle, sonra daha eleştirel bir gözle meslektaşlarını anlatmaya başlıyor. Bunlardan özellikle Reşit Bey ve Refik Bey daha eski kuşaktan, "Tanzimattan beri ülkemizin mutlu azınlığının tanıdığı bir aydın türünün

temsilci”leri. Bunların “Ben, Paris’te...” diye konuşmaya başladıkları zaman nasıl bir Paris’i anlattıkları, orada her şeyin, metrodaki işçinin elindeki biletin bile temiz oluşu, ama bu insanların aynı Paris’teki temiz müzelerden habersiz oluşları Server Gözbudak’ı böyle meclislerde korkunç bir yalnızlığa ve yabancılaşmaya itiyor. Bu yüzden onların yanında resim konusunu, Van Gogh’un kaldığı odaların sefaletini, onun bir fahişeye olan ilişkisini bu “temizlikçi aydın” dediği meslektaşlarına açmıyor. Bunların karşısına, üniversitede aynı yıllarda birlikte okurken tutuklanıp öğrenimine ara veren ve şimdi, yıllar sonra, öğrenci olarak ders verdiği sınıfta gördüğü devrimci arkadaşı Murat İkinci’yi çıkarıyor. Bir zamanlar kendisinin de devrimci eylemlere katılmaya hazırlanan bir gençken küçük burjuva bir profesör olduğunu, büsbütün unutamadığı devrimci çözümler bekleyen sorunları tahtaya yazdığı tutucu matematik formülleriyle çözemeyeceğini acı acı düşünüyor.

Ama senin çok daha başarılı bir dille sıraladığın bu ayrıntıları ben neden böyle dağınık bir biçimde sana yeniden anlatmaya çalışıyorum, sevgili Oğuz? Belki de senin anlatımındaki çağrışım yöntemiyle daldan dala atlayarak, bir yandan olayların akışıyla, bir yandan da bu olayları yaşayanların, özellikle de kahramanın Server Gözbudak’ın iç dünyasını yansıtan açıklamalarla ele aldığın insanların ve sorunların gerçekliğini çizişindeki ustalığına duyduğum hayranlığı hemen dile getirmek istiyorum da ondan.

Evet, konumuza dönecek olursak, *Eylembilim*’de, olay dizisi işlevsel geriye dönüşlerle ustaca kurgulanmış. Bir yanda Reşit Bey, Refik Bey ve Dekan Adnan

Targa gibi kurulu düzenden yana ve “mevzuat” sınırlarını aşamayan tutucular, öbür yanda da Server Gözbudak’ın saflarına katılacağı Ayhan Balba, Turgut Kider ve Salim Üstün gibi akademikler Yönetim Kurulu ile Profesörler Kurulu’nun ortak toplantısında gürültülü bir tartışmanın kahramanları olurlar. (Akademik, dedim de Sevgili Oğuz, bir süredir Türkiye’de hem akademiklerin birçoğu, hem de hemen hemen bütün gazete yazarları üniversite öğretim üyelerine “akademisyen” diyorlar. Oysa benim bildiğim bu unvan ancak Academie Française, Academie Goncourt, Royal Academy gibi kurumların üyeleri için kullanılır. Bu durumu görseydin, eminim *Eylembilim*’de bununla da dalganı geçerdin. Her neyse...) Sözümlü ettiğim toplantıda Toplumcu Profesör Ayhan Balba, Turgut Kider ve Salim Üstün’ün de desteğiyle duruma el koyar ve yönetimi ele geçirir. Koridordan gelen gürültüleri basturmak için cebinden çıkardığı tabancasıyla havaya birkaç el ateş eder. Server Gözbudak’ın gözünde artık o Ayhan Hoca filân değil, Vahşi Batı’nın En Hızlı Silâh Çeken Hafiyesi’dir, Turgut yardımcısı, Salim de hafiyenin delisi. İşte senin tadına doyumaz “kara mizah” gösterilerinden birinin daha doruklarındayız. Belki de *Eylembilim*’in kara mizah türünün başarılı örneklerinden biri olduğunu anlamamız için öykünün bu bölümüne kadar beklememiz gerekmiyor. Çünkü daha başlarda Server Gözbudak’ın düşünle gerçek arasında gidip gelen kişiliği bana hem çığrından çıkmış bir dünyayı yeniden düzene sokmak için doğmuş bir Hamlet’i, hem de kendi kimliklerini bir türlü bulamamış, yalnızca başkalarının basmakalıp değerlerine göre yaşayan

gafiller arasında onlara doğru yolu göstermeye çalışan bir Don Kişot'u hatırlatıyor. Server Gözbudak dış görünüşüyle işini aksatmayan bir matematik profesörü, karısına ve çocuklarına bağlı küçük burjuva bir aile reisi olabilir. Ama kolay kolay dışavurmadığı iç dünyasında her türlü klişeye, basmakalıp değer ve davranışlara karşı savaş açmış bir kişiliği var. “Tek yol devrim!”, “Tek yol İslâm!”, ya da “Tek yol milliyetçilik!” gibi sloganlara bel bağlayanlar, Server’in “insancı” dediği hümanist aydınların bulunduğu bir yemekte oradaki birtakım aydınların Türkiye’de roman sorununu ele almışlarındaki yüzeysellik, bu toplumda gerçek anlamda roman yazılabilmesi için intihar edenlerin sayısının artması gereğinden söz edilmesi; bu arada, Server’in kendisinin de devrimci olduğu için Beethoven’in “Dokuzuncu Senfonisi”ni dinlemesi, Batı kültürüne duyduğu klişe hayranlık yüzünden hemen Beethoven’in arkasından Bach’ın bir sonatını dinlemesi, ulusal kimlik kaygısıyla Itri ile Dede Efendi’yi düşünmesi, bunları henüz evine girmemiş gerici güçler olarak tanımlaması, gene hem öz kaynaklara dönüş, hem folklorik devrimcilik modasıyla halk müziğine önem verilmesi, geleneksel değerlere yer vermek için de Mehter Marşı’nın gündeme gelmesi... Evet, Sevgili Oğuz, daha önce *Oyunlarla Yaşayanlar*’da sözünü ettiğin “kültür çorbası” Server Gözbudak’ın yargılarında belirleyici oluyor; Server’le burada da Coşkun Ermiş gibi başarılı bir acıklı güldürü kahramanı çıkarıyorsun karşımıza. Bu arada yeri gelmişken söyleyeyim, şu senin yazıp bitirdiğinde tiyatro tiyatro dolaştırıp bir türlü kimselere beğendiremediğin talihsiz oyun birkaç kere Devlet Tiyatroları’nda, da-

ha çok da amatör toplulukların sahnelerinde oynandı. Bu arada Ömer Madra da “Koyunlarla Yaşayanlar” diye çok eğlenceli bir eleştiri yazısı yazdı bu temsillerden biriyle ilgili.

Sözü ne kadar uzattım, değil mi? Oysa sana kısaca şunu söylemek istiyordum: *Eylembilim*'le bize, tamamlayamamış da olsan, anlattığın olaylar ve çizdiğin kişilerle, gene de kendi içinde belli bir bütünlüğü olan unutulmaz bir başyapıt bıraktın. Sahte sağduyuya, yapay aydınlara, basmakalıp kavramlara, kof duygululuklara 'Eylembilim'in intikam kılıcını korkusuzca çeken Server Gözbudak aracılığıyla, çok dolaylı bir biçimde ve kendine özgü inceliğinle çekilen acıları da eski ustalar gibi yerli yerine yerleştirmeyi başardın. Binlerce teşekkür. Gözlerinden öperim.

CEVAT ÇAPAN

Merhum profesörün biraz sonra okuyacağınız notları bana bir hanım arkadaşı tarafından, sayın profesörün avukatı ve dolayısıyla miras işlerini takip eden kişi olduğum için verildi. Rahmetli aleyhine, son zamanlarında açılan amme davalarının çokluğu, kendisiyle ister istemez yakın ilişki kurmama sebep oldu. Sözlerim yanlış anlaşılmasın: müteveffa ile, özellikle geçmiş kültürümüz üzerine yaptığım sohbetler, bende ebediyen silinmeyecek izler bırakmıştır. Beni kendisine takdim eden üstad Abdülgani Meşveret gibi merhum âlim Server Gözbudak da, eski tabiriyle ‘nesli münkariz’ olmuş ender bir şahsiyetti.

Burada merhum hakkında yorumlar yapmak elbette bana düşmez. Tabii en doğru yargılayıcı tarihtir. Bu yüzden ben de hükmü tarihe bırakarak, gelecek nesillere bu notları bir gerçek belge olarak takdim ediyorum – bugünkü nesillerin meseleye doğru bir teşhis koya-

cağından şüphedeyim. Ancak şu kadarını belirtmekte fayda mülâhaza ediyorum: Merhumu hiç bir zaman sadece müvekkilim olarak düşünmedim; beni yakından tanıyanlar zaten bu çeşit davalar almadığımı bilirler. Fakat nedense rahmetli Server Bey bu konuda çok ısrar etti. Mahkemelerde bu davaları çok ‘trajik’ bir şekilde savunan meslektaşlarıma karşı ne sebeple bilmiyorum, bir çeşit ‘alerjisi’ vardı. (Zaten son günlerinde o kadar çok şeye alerjisi vardı ki.)

Evet, bu notları, aslında belge değerleri olduğu için yayımlamayı uygun gördüm. Server Bey merhum da, heyecanlı anlarında, “Belgeler! Bize yalnız belgeler lâzımdır,” diye çırpınırdı. Hatırası önünde hürmetle eğilmekle birlikte, bu notların başka noktalardan değerlendirilebileceğini, meselâ bir edebî kıymeti haiz olduğunu düşünmeğe cesaret edemiyorum. Her ne kadar rahmetli Server Gözbudak vefatına tekaddüm eden son aylarda özellikle Batılı yazarların romanlarına aşırı bir düşkünlük göstermişse de notlarında bu yazarların modern üslûplarını taklidi, bir özentiden ileri geçmemiştir sanıyorum. Üstad Abdülğani benimle aynı düşüncede değildir. Üstada göre notların kaleme alınış tarzı ‘mustarip bir ruhun teşevvüşleri’ olarak nitelendirilmeliymiş. (Burada ‘teşevvüş’ kelimesini, üstadın yaşını da göze almakla birlikte, fazla eski bulduğumu belirtmeden geçemeyeceğim.)

Notlar incelenirse, bir anlatım birliği olmadığı, keyfi zaman ve şahıs değişmelerinin yer aldığı kolayca görülecektir. Meselâ merhum, olayları birinci tekil şahıs olarak kendi başından geçmiş gibi anlatırken –bunları yaşadığından hiç şüphem yok tabii– birden üçüncü

tekel şahısa geçerek sanki olanlarla hiç alâkası yokmuş gibi bir tavır takınıyor ki, bazı hâdiseleri bizzat yaşadığım için biliyorum, aslında bütün olayların içinde olduğu halde –herhalde bir kasıtle– insanı gene de şüpheye düşürüyor. İnsan ruhundaki tutarsızlıkları ifade etmek için herhalde daha düzenli bir anlatım da seçilebilirdi. Üstelik –kolayca farkedilebileceği gibi– rahmetli Server Beyin, kendi his fırtınalarının ötesinde bir şeyler vermek istediği, ruhunun derinliklerinden kopup gelen isyanlarda sırf bencil bir amaç gütmeyeceği seziliyor. Üstad Abdülgani de, sadece edebiyat hevesiyle bu çeşit buhranlı itirafların yapılamayacağını ileri sürerken belki de haklıydı. Bu konuda yaptığımız uzun münakaşada ben, “Ama üstad,” dedim; “Acaba edebiyat tarzları dediğimiz şekillerle muharririn esas dertleri arasında aslında organik bir münasebet mevcut değil midir?” Bunun üzerine tartışma öyle bir mecraya döktü ki tekrarında okuyucu açısından bir fayda görmüyorum.

Bu notların düzensizliğinde beni asıl hayrete düşüren husus, merhum profesör Server Gözbudak Beyin bir matematikçi oluşu idi. Bir hukukçu olarak daha doğrusu ortaokul ve lise yıllarında matematik ve fizik gibi fen derslerinden daima sıkıntı çekmiş bir talebe olarak elbette matematik felsefesi gibi bir konuda fikir yürütmem mevzu bahis olamaz. Benim daha ziyade edebiyatım kuvvetli idi. Lisede edebiyat hocamız –ve sonradan muhterem dostum– Abdülgani Meşveret bende özellikle eski edebiyata karşı zaptolunmaz bir heves uyandırmıştı. O kadar ki, mektebe giderken –uzaktan– sevmeye başladığım bir genç kızın elîm bir tramvay kazasının

da vefat etmesi üzerine Hamit'in makberine nazire olarak yazdığım

Eyvah! bu kazâ neden mukadder?

Beni bırakır canan mükedder.

mısralarını hocam üstad Abdülgani bile duyduğu zaman, “Ulan bunu sen mi yazdın?” diyerek takdirlerini ifade etmişlerdi. (Esas konudan biraz ayrıldığımı hissediyorum. Müstakbel okuyucularımdan özür dilerim.)

Server Bey merhumun matematik bilgisi üzerine fikir yürütmek, yukarıda kendi hakkımda ifade ettiğim hususlar da göz önünde tutulursa, elbette bana düşmez. Gerçi rahmetlinin bazı maslektaşlarından rivayet olarak kulağıma geldiğine göre, Server Bey, notlarında naklettiği olayların başlangıcından itibaren, hatta bazı kötü niyetlilere göre, bu tarihten de önce matematikteki son gelişmeleri izlemez olmuşsa da ben bu meselenin burada neden söz konusu edildiğini anlayamıyorum.

Esas meseleye dönmek gerekirse, ben şahsen müteveffanın bir matematik düzen içinde şekillenmesi icap eden düşünce sistemiyle, biraz sonra okumaya başlayacağımız notları arasında kabili telif bir hususa rastlamadım. Yani demek istiyorum ki üstad bunları nasıl yazdı? Neden? Fakat sanıyorum ki, ben de bu tezatlı vaziyeti galiba pek ortaya koyamıyorum. Zaten Server Bey merhum da, biraz latife yollu, “Dilâver, şunu daha basit anlatmayı denesen olmaz mı?” diye bu özelliğime takılırdı. Kendisi de her şeyi, ‘açık ve seçik bir biçimde’ (Server Beyin tabiri) anlatırdı. Nur içinde yatsın, ah Server Beyciğim, bu yazdıklarını sen okusaydın, bil-

mem acaba bunları en önce sen, vuzuhsuz ve müphem bulmaz mıydın?

Her ne kadar bu notları –rahmetliyi şu veya bu sebeple, uzak veya yakından tanıyanların bir kısmı müstesna– okumak için insanların sabırsızlanmaya başlayacağını düşünmüyorsam da, bu notları yayımlamayı kararlaştırdığım için, elbette benim de bu işten beklediğim bir şeyler vardır herhalde. Server Bey bile, “Ah seni çarıklı –taşradan geldiğim için böyle söylüyor– gene kim bilir neler tasarlıyorsun,” diyerek, en masum sorularımın altında bile gizli niyetler arardı. Her ne ise, ben de müstakbel okuyucularımı daha fazla işgal etmek istemiyorum.

Son bir noktayı da izah ettikten sonra –daha doğrusu iki nokta, ama bir de sayılabilir– muhterem okuyucuları, Server Gözbudak Beyin yazıları ile başbaşa bırakacağım:

Efendim, önce, neden “Eylembilim”? Bu tabiri, takdir edersiniz ki, dağınık notlar bırakmış olan rahmetli Server Bey, yazılarına bir başlık olarak kullanmış olamaz. Buraya kadar yazdıklarımı okuyunca sizler de benim böyle bir kelime icat edemeyeceğimi herhalde anlamışsınızdır. Ben rahmetliden hiç duymadım, fakat bu notları bana getiren hanım arkadaşı, Server Beyin son günlerde bu terimi diline doladığını ve esere bu adı verirsek, merhum sağ olsaydı kendisinin bile sevineceğini söyledi. Bilmezsiniz bu hanım arkadaş, ne muhterem bir kadındır. Benim giyinişime ve bazı tavırlarıma sık sık takılmakla birlikte bu hanım arkadaşı ben de çok sevmişimdir. (Kendisini Server Bey, sanıyorum, benden iyi anlatacaktır sizlere.) Bu hanım, bana da, “Dilâ-

ver, bu notlara verilecek bu adın inceliğini sen bile anlamışsındır,” diyerek iltifatta bulundu. Evet işte bu sebeplerle ‘Eylembilim’ oldu. (Galiba iyi anlatamadım.)

Son olarak, rahmetlinin hiç ara vermeden, satırbaşı bile yapmadan yazdığı notları kendimce böldüğümü belirtmeliyim. Muhterem hoca hep böyleydi: konuşurken de insana nefes aldirmeden yüklenirdi. Bu notlara da, eminim, bilerek hiç ara vermemiştir: rahmetlinin huyu böyleydi. Doğrusu istenirse, ben –kendim de onlardan biri olduğum için– bugünkü okuyucunun ‘hâleti ruhiyesi’ni biliyorum. Onu, ürkütücü görünüşlerle yormanın tehlikelerini de –gene kendimden– biliyorum. En basiti, açar televizyonu, en büyük dünya klasiklerini birkaç yarım saatte öğreniverir. Neden bizlerle uğraşsın? (‘Biz’ diyerek merhum Server Beyin muhitine kendimi de ilâve etmemi, rahmetlinin, hiç olmazsa anlayışla karşılayacağını ümit ediyorum.) İşte bu nedenle, notları kendimce düzenleyerek siz sabırlı okuyucuların himmetine sunuyorum.

Merhum Prof. Dr. Server Gözbudak’ın bir bakıma ‘Hatırat’ı sayılabilecek notları için hazırlamış olduğum takdim yazısına burada son verirken, rahmetlinin hatırası önünde hürmetle eğilir, aslında kendisinin hayatta olarak meselâ benim ve üstad Abdülgani gibi dostları olduğunu görmesini canı gönülden temenni ederdim.

Hürmetlerimle
Av. Dilâver Kalas

I

Bir insan –özellikle benim gibi bir insan– ne zaman yazmaya başlar? Daha doğrusu, ne zaman onun için, yaşadıkları, hissettikleri, düşündükleri artık ifade etmekten kaçınamayacağı bir yoğunluğa ulaşır? Bilmiyorum, insan kendisi için böyle bir durumda olduğunu söyleyebilir mi? Bilmiyorum. Büyük bir acı, belki bir aşk, belki de çok başka bir sarsıntı sonucu insan kendini önemli bir kararın öncesinde; belirsiz de olsa, yaklaşan bir değişimin huzursuzluğu içinde bulabilir. Korkulu bir bekleyiştir bu: insan bu bilinmeyen sarsıntının yaklaştığını hissedince bir süre ne yapacağını bilemez. Sonra bütün gücüyle, belki de daha önce hiç hayalinden geçirmediği girişimlere atılır – daha doğrusu kendini daha önce düşünmeğe bile cesaret edemeyeceği bir eylemin içinde bulur.

Bir eylemin içinde bulur... daha önce düşünmeye bile cesaret edemeyeceği bir eylem... bir eylemin içinde

nasıl bulur insan kendini? Hayalinden bile geçirmedeği bir eylemin içinde bulur mu kendini insan? Hayır, böyle bir şey olamaz. Hiç olmazsa daha önce tasarladığı, ya da hayal gücünü aşmayan bir durumda insan akıl ve ruh gücünü koruyabilir. İnsan... insan... kim bu insan?

İnsan genel bir isimdir, çeşitli şartlar altında, çeşitli bireyleri ifade etmek için kullanılabilir. Ona, 'insan' yerine, meselâ 'X' de diyebilirsiniz. Ona 'X' denilebilirse, özellikle ben, bu varsayımdan dolayı çok mutlu hissedirim kendimi. Çünkü ben bir matematikçiyim ve içinde bulunduğum durumda bütün umudum, başıma gelenleri, bir 'X' bilinmeyeninin çözülebilir fonksiyonlarından ibaret olarak görebilmektir. Böylece birçok korkulu rüya hiç yaşanmamış olacaktır.

Ben bir matematik hocasıyım, daha doğrusu bir matematik profesörüyüm –yıllarca, 'ben bir matematik profesörüyüm' diyebilmeyi hayal etmiştim; şimdi "hoca" gibi, belirsiz ve kaçak bir deyim sığınıyorum nedense-. Kendime 'profesör' demekte güçlük çekiyorsam, bu çekingenliğimde meselâ Reşit Beyin de kartvizitinde adından önce aynı başlığı kullanmasının payı büyüktür. Aman Allahım Reşit Bey ve ben: Profesör ve profesör. Olamaz! Bütün olanlardan sonra... Oysa bir zamanlar –evet ne yazık ki öyle zamanlar da vardı– Profesör Reşit Beye benzemek için... Hayır, ben bu yazma işini sürdüremeyeceğim. Nasıl olur? Biraz önce, 'kaçınılmaz bir yoğunluk'tan söz ediyordun... Hayır hayır... biraz duralım, yeni baştan düşünelim.

Yeni baştan düşündüm. Hayır ben 'insan' gibi, 'X' gibi genel bir deyim olmaya katlanamam; 'matematik profesörü'nün yerine geçen bir 'X' olarak Reşit Beyle ay-

nı fonksiyonlarda bulunmaya razı olamam. Bu nedenle, düşünmek üzere bu satırlara ara verdiğim günlerde –evet ‘yeni baştan düşünelim’ ile ‘yeni baştan düşündüm’ arasında beş gün var– beni bu satırları yazmaya zorlayan nedenlerle uğraşırken ‘matematik alışkanlıklarım’dan mümkün olduğu kadar uzak durmaya karar verdim. Bütün genellemelerden uzaklaşarak, ‘kişisel bir belge’ ortaya koyma girişimi de beni ürkütüyor. Hayatım boyunca çeşitli vesilelerle, kendimden bile ‘biz’ olarak söz etmiş olmamdan dolayı bir tutukluk var bu ‘kişisel girişim’le ilgili. Duygusal bir hesaplaşmaya girmiş olmaktan da ürküyorum. Peki ne istiyorsun? Bilmiyorum: belki de her şeyi yaşayarak göstermek istiyorum. Ancak gerçek bir yaşantıda insan –bu kelimeyi kullanmayacaktım ya, neyse– insan filân değil, yani ben, hayatın dışında kalan küçük endişelerden, görünüşü kurtarmaya çalışan kuruntulardan sıyrılır... esaslı bir yaşantı demek istiyorum. Kim böyle yaşadığını ileri sürebilir? Ben, hiç olmazsa, gerçekleri görmeğe başladığımı, bir şeyler aramağa başladığımı ileri sürüyorum. Çünkü bir süreden beri biliyorum ki, bir şey ileri sürmeden, ‘ifade edilmesi kaçınılmaz duruma gelen duyarlıklardan’ söz etmenin anlamı yok. Öyleyse hemen anlatmağa başlamalıyım, gerçek yaşantı oyalamaya dayanamaz.

Olayların başlangıcında –olaylar diyorum, çünkü her şeyi tek bir nedene bağlayabileceğimi sanmıyorum– benim dış görünüşüyle düz ve yatay çizgili hayatıma bakanlar –ben dahil– bu yıpranmış matematik profesöründen herhangi bir şaşkırtıcı atılım beklemiyorlardı. Yaş konusunda belirli sınırlar koymak isteyenler ara-

sında sık sık tartışmalar çıktığını görmüşümdür, ama beni ‘orta yaşlılar’ bölgesinden gençlere doğru kaydıracak kimse olduğunu sanmıyorum. Ayrıca orta yaşlı olmaktan da şikâyetçi değildim olayların başlangıcında. İlk gençliğimde kendimi çekici bir erkek sanırdım; ama bu sanımı benimle paylaşacak bir kadın çıkmadığı için, bir süre ortalıkta mahzun ve kalbi kırılmış olarak dolaşmayı denedim. Sonradan karım olan genç kızın, hangi özelliğimi (çekicilik, kalp kırıklığı ve hüznün) beğendiğini hiç bir zaman kesinlikle bilemedim. Evlendikten bir süre sonra yapma hüznümü yürütmeyi beceremediğim için, olsa olsa çekiciliğimle karımı etkilemiş bulunabilirim. Oysa gerçekten çekici olan erkekler kadınları ancak düzenli ve güvenli bir hayatın etkilediğini çok iyi bilirler. Ve elbette bu bakımlardan kadınlara her zaman çekici geldiğimi –öğünerek mi, üzülenek mi bilmiyorum– belirtmeliyim. Ne var ki, hüznü ve kalbi kırık dolaştığım sahipsiz günlerimde bazı küçük yaşantıların verdiği münasebetsiz huyların –bunların neler olduğunu ben bile unutmuştum– ‘güvenirliğim’ konusundaki etkenliği beni bile şaşırttı (olayların başlangıcında). Yarattığım hayal kırıklığı için herkesten özür dilerim.